

Fornminnesvandring i Halvarsviken 2011-04-30

Deltagare:

Beth och Åke Söderkvist
Christina och Hans Pernäng
Annette och Arne Borgstedt
Olle och Ann-Sofie Olsson
Anders och Ing-Marie Olsson + barn
Carola och Bo Persson
Ylva Esservall
Lars Ramnell
Jan Klasson
Sonja Karlsson och Stig Wetterskog
Sven Hansson
Kerstin Stadig + 2 okända
Britt-Marie och Hans Philip

Äldre husgrund

På kullen ovanför Prästtorpsvägen 2, helt nära Halvarsviksvägen, ligger en klart urskiljbar husgrund, som hade eldstaden i NO-hörnet. Arkeologer har gjort en enkel besiktning av platsen och funnit rester av tegel, varför man anser att grunden med säkerhet är yngre än 1400-talet eftersom det var då som tegel började användas här. Grunden är ca 4*7 m och ligger på kullens söderslutning, med utsikt mot sjön. Ingenting är känt om boställets ursprung eller verkliga ålder.

Skeppsvarv

På den plats där midsommarfirandet sker sedan många år, har tidigare legat ett båtvarv. Detta medför bla att myndigheter i dag har kontaktat markägarna om risken för miljöföroreningar på platsen. En teori finns om att den fördjupning som finns i marken i östra delen av ängen skulle ha varit avsedd att placera kölen för bygget i. Dock ställer jag mig något skeptisk till denna uppgift, eftersom båtbyggare i regel vill komma åt kölen på ett bekvämt sätt.

Varvet var verksamt under 1800-talets sista del och antages ha sysselsatt en eller möjligen ett par man.

Samtidigt med detta varv, fanns också ett reparationsvarv ute på Smedudden där Ingemar Hansson och Lissy Lagmyr bor idag.

Stenåldersbosättning

Innerst i viken finns en åker med en åkerholme på vars västra sida man har hittat spår efter en stenåldersboplats. Detta har konstaterats av arkeologer på basis av stenavslag som har hittats på platsen.

Utskeppningsplats för kvarts och massaved

På samma plats som stenåldersbosättningen, men invid stranden, har man haft en utlastningsplats för kvarts från brotten i Tyskbo-trakten.

Samma plats har också använts för utskeppning av massaved, främst till Sörstadsfors.

Därav kallas platsen Kastahällen, vilket kommer av att där har varit en vedkast.

Skälet till att detta gjordes innerst i viken och inte där nuvarande Halvarsviksvägen möter strandlinjen, antages vara att vikens norra sida är alltför grund.

Brännsängsladan

Ängen sydväst om Stupberget kallas Brännsängen vilket antages bero på att den har tillkommit genom svedjebruk. Där har familjen Olsson en lada som innehåller ett tröskverk som har varit hästdrivet. Vid ladans södra gavel kan man se en cirkel i marken efter hästens vandring samt det kugghjul, även kallat Vandring, som hästen vred runt. Hålet för transmissionsaxeln genom gavelväggen syns också. Ladan är idag ett renoveringsobjekt.

Försvarsanläggning?

På höjden väster om Brännsängsladan finns rader av stenar som måste vara upplagda av människor. Utbredningen är ca 100 m och det finns anledning att misstänka att detta kan ha varit en försvarsanläggning. Om detta är sant, har det troligen varit en högre stenmur, möjligen krönt av någon slags träpallisad. Olle berättar att något liknande, men större, finns uppe på Stupberget. Man kan då undra om dessa båda ingick i ett försvarssystem.

Som före detta Järfällabo, får jag genast associationer till det försvarssystem som finns i Mälaren, med tonvikten på en stor Fornborg ute vid Gåseborg. Det försvarssystemet hade utan tvekan ett samband med Birka och Sigtuna.

Stenåldersgravar

På udden nedanför den förmodade försvarsanläggningen, finns spår efter några stenåldersgravar. Arkeologer har konstaterat att det handlar om urngravar och att åtminstone en av dem är plundrad.

Hyttområde och såg

Bäcken från Västra Mursjön rinner norr och väster om Stupberget. Norr om berget har funnits ett hyttområde, uppströms om de båda konstgjorda sjöar som finns där nu.

Under en senare period, har platsen utnyttjats för ett litet sågverk, med en ramsåg.

Reflexioner

Vi funderade över kombinationen av framställning av en värdefull råvara, järn, och behovet av att försvara sig. Kan det ha varit så att grupper kom söderifrån för att försöka tilltvinga sig järnet? Vid det nuvarande Dunshammarmuséet har man daterat verksamhet till 300-600 talet. Rimligtvis har liknande verksamheter förekommit på andra platser runt Åmänningen och således kanske även vis Stupberget.

Gammelstugan

Den så kallade Gammelstugan på Olsson-gården är i själva verket inte gårdens äldsta byggnad. Den byggdes 1790 av Olof Abrahamsson. Men den byggdes ovanpå en tidigare husgrund som fortfarande kan skimras i gräsmattan på husets östra sida. Men när huset byggdes fanns redan det hus som idag kallas "Majas hus".

Vi tittade på inredningen som förtjänar en separat berättelse. Nu skall endast konstateras att Anders berättade att den nuvarande "salen" tidigare användes för dans i en sådan utsträckning att golvet var utslitet av den tidens grova skodon.

Noterade gjorde
Hans Philip